

קריאת ספר ילדים בגן על ידי גננות והתייחסותן להיבטים של תיאורית ה-mind

מ. זיו^{1,2}, מ. סמדיה^{2,3}, ד. ארם²
¹המכללה האקדמית אלקאסמי; ²אוניברסיטת תל-אביב; ³המרכז ללימודים אקדמיים
 באור יהודה

היבט חשוב בהתפתחות של ילדים בגיל הרך הוא ההבנה החברתית, ובמיוחד - תיאורית ה-mind (Theory of Mind). תיאורית ה-mind כוללת יכולת להבין מצבים מנטאליים – מחשבות, כוונות רצונות ורגשות, העומדים בבסיס התנהגותם של אנשים, וכן הבנה של נקודות ראות שונות. קריאת ספרים לילדים מהווה הזדמנות לשוחח עימם על היבטים של תיאורית ה-mind המופיעים בסיפורים. המחקר הנוכחי בדק כיצד גננות קוראות ספר ומשוחחות עליו עם ילדים. שאלת המחקר המרכזית היתה -

כיצד גננות מתייחסות להיבטים של תיאורית ה-mind בשיחה על ספר?

במחקר השתתפו 50 גננות המלמדות בגני טרום-חובה במרכז הארץ, שהילדים בהם משתייכים למיצב חברתי-כלכלי בינוני. נעשה שימוש בספר שהנושא המרכזי בו הוא אמונה מוטעית של הדמות הראשית. כל גננת צולמה בווידאו בעת קריאת ספר עם קבוצה של חמישה ילדים. על מנת לקבל תמונה עשירה של קריאת סיפור על ידי גננות, קודדו ונותחו התייחסויות הגננות הן להיבטים של תיאורית ה-mind בסיפור והן להיבטים לשוניים ואורייניים.

הממצאים מצביעים על כך שבעת קריאת ספר ושיחה עליו, גננות התייחסו להיבטים של תיאורית ה-mind ולהיבטים לשוניים יותר מאשר לידע אותיות, לפונולוגיה, לחיי הילד ולידע עולם. בהתייחסותן להיבטים של תיאורית ה-mind הן השתמשו יותר במונחים קוגניטיביים (כגון, "יודע" ו"חושב") מאשר במונחים המתארים רגשות ורצונות. הן קיימו יותר שיח על אמונות מוטעות מאשר על סיבתיות ונקודות ראות שונות. בנוסף, נמצאה שונות גדולה בין הגננות בהתייחס לכל מדדי המחקר.

הממצאים מעידים על כך שיש גננות המודעות לכך שקריאת ספרים היא הזדמנות לקיים עם ילדים שיחות על מגוון נושאים, כולל נושאים הקשורים להבנה חברתית, אך לא כל הגננות משלבות נושאים אלה בשיח על ספרים. מומלץ לכלול בתוכניות הכשרה ובהשתלמויות לגננות את הנושא של תיאורית ה-mind וכן עקרונות ודרכים לשיח עשיר ורב-תחומי עם ילדים. זאת, תוך שמירה על חווית קריאה מהנה המשולבת באינטראקציה משמעותית עם מבוגר קרוב.